

ОБЩИНИ – КРИЗА – ПЧП

За да се установи надеждността на една система, тя трябва да се извади от равновесния режим или да се създаде изкуствено екстремна ситуация. Сякаш кризата дойде от САЩ, за да покаже навреме проблемите в българските общини. Проблемите се знаеха, но те се поддържаха в латентно състояние чрез различни административни и финансови трикове. Сега новото правителство е изправено пред дилемата, как да спаси системата при липса на „лекарства“ (финансов ресурс). Отново българската икономика/ българският бизнес трябва да се спасява сам като барон Мюнхаузен. И аналитиците, и експертите се хванаха за публично-частното партньорство като панацея за решаване на актуални, важни и затлачени проблеми и проекти. В същото време се оплакват от липсата на закон, както в народните приказки се оплаквала неродената мома за възможните беди, които биха я сполетели. Никой не се решава да положи усилия да прилага тази процедура в рамките на съществуващото законодателство. А това е възможно.

Кога, как и защо публично-частното партньорство би могло да помогне на общините и бизнеса:

1. В едно институционализирано публично-частно дружество е препоръчително публичната власт – общината/ държавата да участва **с правото за ползване** на недвижим имот - територия (а не с нейното апортиране). По този начин се запазва неприкосновеността ѝ и се спазва *един от принципите на публично-частното партньорство – общинската собственост да бъде повече в края на един публично-частен проект, отколкото в началото*. Оценката за стойността на тази територия, респ. определяне на размера на стойността за отстъпеното право на ползване би трябвало да се прави за един период в бъдещето – напр. за 10-15-та година от стартирането на проекта на база прогнозни оценки от водещи в оценка на имотите компании. Логично е стойността на тази територия да бъде по-висока тогава и след като тя бъде призната (чрез признатото дялово участие на общината с размера на отстъпеното право на ползване) от частния партньор, общината става по-богата като активи със стартирането на проекта.
2. Ако се приложи нужната *прозрачност* – чрез изготвен баланс и отчет на приходите и разходите за целия период на функциониране на ПЧП-дружеството, всеки от участниците ще може да знае, да преговаря, да потвърди и да приеме/ отхвърли финансовите потоци и тяхното разпределение, независимо от дяловото си участие в дружеството. Срещу тези бъдещи приходи общините биха могли да получат временно финансиране/ кредити при цедиране на бъдещите постъпления в полза на някоя банка. Това би било спасение за общините при очаквания дефицит в техните бюджети от около 1 млрд. лв. за 2009 г. и изход от ограниченията в Закона за общинския дълг и Закона за общинския бюджет.

По този начин, със стартирането на ПЧП, *общината ще има допълнителен източник на финансиране за неотложни дейности в обществен интерес*.

3. В проектите за кандидатстване по оперативните програми „Регионално развитие“ и „Околна среда“ не се обръща внимание на *експлоатационните разходи* за построения със средства от ЕС обект. Обикновено, общината не разполага с тези средства или не може да ги осигури, независимо, че е гарантирала за тях. А това е скрита бомба при бъдещ мониторинг в течение на 5 години от пускането на обекта в експлоатация. При установяване от експертите от ЕС на липса на средства за поддръжка на обекта е възможно, те да поискат връщане на предоставените средства. Именно при такива проекти би могло да се създаде публично-частно дружество за експлоатацията на изградените обекти, като се привлече частен партньор с опит в конкретната дейност. Той може да експлоатира в момента и други подобни обекти и да притежава специални технически средства и обучени кадри. Опитът на Германия показва, че тези дружества

биха спестили 16-25% от разходите, които общината/ общинска фирма би направила, ако поеме експлоатацията на обекта.

4. Международната практика при реализирането на проекти по процедурата на *публично-частното партньорство* показва, че *пести време и разходи за инвестиции*.

Например:

Великобритания:

- Близко 90 % от всички **инфраструктурни проекти**, реализирани чрез ПЧП са *завършени в срок*, като това се отнася само за около 30 % от другите проекти;
- 80 % от всички проекти на ПЧП са реализирани *в съответствие с бюджета*, докато това се отнася само за около 1/4 от не-ПЧП проектите;
- средният процент на *икономии* в сравнение с публичния сектор се преценяват на 17-20 %.

САЩ - проучване в 66 големи градове:

- 82 % от потребителите на услугите са удовлетворени или силно удовлетворени от произтичащото изпълнение след възлагане на подизпълнител ПЧП-дружество, останалите 18 % заемат неутрална позиция.
- Отчита се средно 25% подобрене на качеството на услугата.
- Икономии до 60 %. Проучване на над 2 000 възложени на ПЧП- изпълнители инициативи отчита икономии на разходи от средно 33% при запазване на същото ниво на качество на услугата.

В други страни:

- Средните икономии на разходи се преценяват както следва:
    - **Австралия** - 15-20 %;
    - **Дания** - 5-30 %;
    - **Исландия** - 20-25 %.
5. При публично-частното партньорство по-добре биха могли да се *контролират и управляват финансовите потоци*, да се *намалят потенциалните загуби* от възникнали критични ситуации поради това, че във **финансово-икономическия анализ** задължително се установяват критичните параметри/ чувствителността и тяхното влияние върху *икономическата ефективност* на проета. При една неясна по отношение на глобалните интереси и фактори икономическа среда моделирането на възможните рискове и разпознаването на точките на срив (crash analysis) – биха установили застрашаващите успешното изпълнение фактори, респ. дали възможност за планиране на мерки за отстраняване/ минимизиране на тяхното влияние. Всичко това става с участие на частния партньор при покриване на рисковете, което е голямо облекчение за общината и осигурява финансовата ѝ стабилност.
  6. **ЕСКО-договорите** и договорите за енергийна ефективност могат да се разглеждат като краткосрочна процедура на публично-частно партньорство. При тях за сметка на инвестициите на частния партньор общината може да замрази или дори да понижи разходите за енергия – осветление, отопление чрез въвеждане на производство от възобновяеми енергийни източници – напр.биомаса, термопомпи, слънчева енергия и вятър.
  7. **Финансовият лизинг** може да се спомене като вариант на публично-частното партньорство, когато частният партньор изгражда за своя сметка инфраструктурни обекти от обществен интерес. Чак след завършване на строителството и неговото заприходяване в активите на общината (след 2-3 години) частният партньор цедира вземането си от общината към предварително избрана от него и от общината банка. С банката

предварително са договорени приемливи за общината ежегодни вноски (за срок от 10-20 години) за погасяване на инвестицията, направена от частния партньор в полза на общината.

От изключително значение е, да се правят максимално подробни, динамични **финансово-икономически модели**, които да гарантират финансирането, успешното изпълнение и управлението на проектите, реализирани чрез тази безалтернативна за общините процедура на публично-частното партньорство. Тя осигурява прозрачност и равнопоставеност и не допуска компрометиране на страните-участнички и на самия инвестиционен процес.

4.08.2009

Александър Трифонов
Сертифициран консултант по управление